

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МОН

проспект Берестейський, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21
E-mail: mon@mon.gov.ua, сайт: www.mon.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 38621185

від _____ 20__ р. № _____

На № _____ від _____ 20__ р.

**Керівникам департаментів (управлінь)
освіти і науки обласних, Київської
міської державних (військових)
адміністрацій**

Керівникам закладів освіти

*Про організацію діяльності
психологічної служби у системі освіти
у 2026/2027 навчальному році*

Шановні колеги!

Міністерство освіти і науки України надсилає для використання в роботі методичні рекомендації щодо організації діяльності психологічної служби у системі освіти у 2026/2027 навчальному році.

Просимо довести зазначені Орієнтири до відома керівників закладів освіти, практичних психологів, соціальних педагогів, фахівців центрів професійного розвитку педагогічних працівників, інклюзивно-ресурсних центрів, закладів післядипломної педагогічної освіти та інших працівників, залучених до організації психологічної і соціально-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу.

Додаток: на 14 арк. в 1 прим.

З повагою

Заступник Міністра

Анастасія КОНОВАЛОВА

Вестюка Оксана 481 32 17

МОН № 1/17702-26 від 17.08.2026

Підписав: Коновалова Анастасія Андріївна
Сертифікат: 3FAA8288358EC003040000002D1E3B00FE24E100
Дійсний: з 27.02.2025 0:00:00 по 26.02.2027 23:59:59

Методичні рекомендації щодо організації діяльності психологічної служби у системі освіти у 2026/2027 навчальному році

Метою цих рекомендацій є визначення пріоритетних напрямів діяльності психологічної служби у 2026/2027 навчальному році та практичних підходів до планування роботи практичних психологів та соціальних педагогів з урахуванням безпекової ситуації, потреб учасників освітнього процесу, кадрової спроможності закладу освіти та ресурсів територіальної громади.

Ці рекомендації не встановлюють нових повноважень, процедур чи обов'язків, не передбачених законодавством, а спрямовані на практичне застосування чинних норм та стратегічних підходів під час планування діяльності психологічної служби у 2026/2027 навчальному році.

У своїй діяльності психологічна служба керується Конституцією України, Конвенцією про права дитини, законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про професійну освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про вищу освіту», «Про позашкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про захист персональних даних», «Про соціальні послуги», актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства освіти і науки України та іншими нормативно-правовими актами.

Особливості організації діяльності психологічної служби у 2026/2027 навчальному році

Психічне здоров'я та психологічне благополуччя здобувачів освіти, педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу є важливою умовою реалізації права на освіту, безпечного розвитку та повноцінної участі дитини в освітньому процесі, а також формування безпечного освітнього середовища.

Організація діяльності психологічної служби у 2026/2027 навчальному році відбувається в умовах системних змін державної політики у сфері психічного здоров'я. 7 лютого 2026 року набрав чинності Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні», який визначає єдині підходи до сприяння психічному здоров'ю, профілактики проблем психічного здоров'я, раннього виявлення потреб, надання допомоги та міжсекторальної взаємодії.

Для реалізації цих підходів у системі освіти Кабінетом Міністрів України розпорядженням від 15 липня 2026 року № 705-р схвалено Концепцію розвитку

психологічної служби у системі освіти на період до 2030 року (далі – Концепція). Концепція визначає стратегічні напрями трансформації психологічної служби та перехід до цілісної, доступної, превентивної, доказової та багаторівневої системи підтримки, інтегрованої в освітній процес.

Концепцією передбачено розподіл ролей між керівниками закладів освіти, педагогічними і науково-педагогічними працівниками, практичними психологами, соціальними педагогами та зовнішніми надавачами допомоги, розвиток супервізії, удосконалення міжсекторальної взаємодії, оновлення підходів до організації професійної діяльності та навантаження працівників психологічної служби, а також цифровізацію її діяльності.

Необхідність подальшого розвитку психологічної служби зумовлена як змінами законодавства, так і зростанням потреб учасників освітнього процесу в умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України, наслідків травматичного досвіду, втрат, вимушеного переміщення, порушення соціальних зв'язків, зміни умов навчання та тривалого впливу стресових факторів.

Результати досліджень стану психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в системі освіти, а також дані, узагальнені під час підготовки Концепції, свідчать про зростання кількості звернень по психологічну допомогу, нерівномірність кадрового забезпечення психологічної служби, значне навантаження на практичних психологів і соціальних педагогів, недостатність системної професійної підтримки фахівців та потребу в удосконаленні взаємодії між закладами освіти й іншими суб'єктами системи підтримки.

10 березня 2026 року набрали чинності зміни до Положення про психологічну службу у системі освіти України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22 травня 2018 року № 509, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 31 липня 2018 року за № 885/32337.

В оновленій редакції, зокрема, відповідні функції щодо організації діяльності психологічної служби на всіх рівнях, аналізу стану діяльності психологічної служби, прогнозування тенденцій її розвитку, узагальнення та поширення науково-методичних здобутків закріплено за державною установою «Український інститут розвитку освіти».

Важливою складовою нормативного забезпечення діяльності психологічної служби є посилення механізмів захисту дітей від насильства і жорстокого поводження, зокрема:

постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2025 року № 658, якою затверджено Типову програму унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми;

постанова Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2025 року № 1513, якою затверджено Порядок реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми;

наказ Міністерства освіти і науки України від 18 червня 2026 року № 961, яким викладено в новій редакції Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та Порядок застосування заходів виховного впливу, що набрав чинності 11 серпня 2026 року.

Під час організації діяльності психологічної служби необхідно враховувати встановлені законодавством механізми реагування та чітко розмежовувати психологічну і соціально-педагогічну підтримку, управлінські рішення керівника закладу освіти та повноваження органів і служб, уповноважених на захист прав дитини.

Під час роботи з повідомленнями про насильство, жорстоке поводження, булінг (цькування), домашнє насильство та інші загрози працівники психологічної служби діють у межах професійної компетентності та процедур, установлених законодавством, із забезпеченням найкращих інтересів дитини, недопущенням повторної травматизації та своєчасним залученням уповноважених суб'єктів.

За таких умов основним завданням психологічної служби у 2026/2027 навчальному році є забезпечення доступної, своєчасної та професійно обґрунтованої психологічної і соціально-педагогічної підтримки відповідно до потреб конкретної дитини, педагогічного працівника або іншого учасника освітнього процесу, з урахуванням безпекової ситуації, кадрової спроможності закладу освіти та ресурсів територіальної громади.

Планування діяльності психологічної служби з урахуванням потреб учасників освітнього процесу

Психологічна служба функціонує в системі освіти, тому зміст, форми та обсяг її діяльності мають визначатися з урахуванням рівня та складника освіти, типу закладу або установи освіти, віку здобувачів освіти, характеру освітнього процесу, актуальних потреб його учасників та безпекових умов.

У закладах дошкільної освіти основну увагу доцільно зосереджувати на підтримці розвитку та адаптації дитини, взаємодії з батьками (іншими законними представниками), ранньому виявленні потреб дитини та консультуванні педагогічних працівників.

У закладах загальної середньої, позашкільної та професійної освіти важливими напрямками є підтримка адаптації та соціально-емоційного розвитку, забезпечення психологічної безпеки, профілактика насильства, підтримка у кризових ситуаціях, сприяння професійному самовизначенню та взаємодія із сім'єю.

У закладах фахової передвищої та вищої освіти під час планування діяльності необхідно враховувати рівень автономії здобувачів освіти, зокрема повнолітніх, а також питання адаптації, академічного стресу, психологічного благополуччя, кризової підтримки та доступу до спеціалізованої допомоги.

Річний план діяльності психологічної служби не має бути механічним відтворенням типового переліку заходів. Доцільно визначати обмежену кількість пріоритетних напрямів на підставі аналізу актуальних потреб учасників освітнього процесу та для кожного напрямку визначати очікуваний результат.

Для визначення актуальних потреб можуть використовуватися узагальнені дані про звернення, результати анонімних опитувань, інформація про випадки насильства та інші кризові ситуації, адаптаційні й поведінкові труднощі, пропуски занять, зміни у навчальній активності, звернення педагогічних і науково-педагогічних працівників, батьків (інших законних представників), а також інша інформація, отримана законним та етично прийнятним способом.

Психодіагностика проводиться за наявності професійної потреби, відповідно до конкретного запиту та з визначеною метою. Застосування психодіагностичних методик має передбачати належну інтерпретацію результатів та визначення подальших фахових дій або рекомендацій. Масове застосування діагностичних методик без визначеної мети, професійного запиту та подальшого використання результатів не рекомендується.

Організація багаторівневої психосоціальної та психологічної допомоги

У 2026/2027 навчальному році організацію діяльності психологічної служби в закладах та установах освіти доцільно здійснювати з урахуванням багаторівневого підходу до надання психологічної та психосоціальної підтримки, який передбачає поєднання універсальної профілактики, психосоціальної підтримки, цілеспрямованої психологічної допомоги та, за потреби, перенаправлення до інших надавачів послуг залежно від характеру та інтенсивності потреб учасника освітнього процесу.

Застосування багаторівневого підходу має сприяти чіткому розмежуванню ролей керівника закладу (установи) освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників, практичних психологів, соціальних педагогів та інших суб'єктів системи підтримки. Працівники психологічної служби виконують професійні функції відповідно до законодавства, взаємодіють з іншими працівниками закладу освіти та, за потреби, сприяють перенаправленню учасника освітнього процесу до відповідного надавача послуг.

Перший рівень охоплює всіх учасників освітнього процесу та спрямований на формування психологічно безпечного освітнього середовища, психоедукацію та універсальну профілактику.

Керівнику закладу (установи) освіти доцільно забезпечити організаційні умови для реалізації цього рівня, а педагогічним і науково-педагогічним працівникам у взаємодії з працівниками психологічної служби — сприяти формуванню безпечного та підтримувального освітнього середовища, поширенню інформації про доступні способи отримання допомоги та своєчасному зверненню по неї.

Завданням першого рівня є створення такого освітнього середовища, у якому потреба учасника освітнього процесу в додатковій підтримці може бути своєчасно помічена та за потреби передана для розгляду відповідному працівникові психологічної служби.

Другий рівень передбачає психосоціальну підтримку в освітньому середовищі та спрямований на своєчасне реагування на труднощі, які не потребують спеціалізованого психологічного втручання.

Педагогічні та науково-педагогічні працівники в межах своєї професійної компетентності можуть здійснювати психоедукацію, базову підтримку, сприяти стабілізації емоційного стану та застосовувати інші передбачені їхньою підготовкою підходи до психосоціальної підтримки.

Працівники психологічної служби на цьому рівні здійснюють професійну підтримку педагогічних і науково-педагогічних працівників, консультують щодо оптимальних способів реагування та, за потреби, визначають необхідність переходу до іншого рівня допомоги.

Педагогічні та науково-педагогічні працівники не здійснюють психологічну діагностику або психологічне консультування, якщо це потребує спеціальної професійної кваліфікації та не належить до їхньої професійної компетентності.

У разі виявлення стійких психосоціальних, емоційних чи поведінкових труднощів учасника освітнього процесу доцільно звернутися до відповідного працівника психологічної служби для визначення подальшого рівня підтримки.

Третій рівень передбачає цілеспрямовану психологічну та психосоціальну допомогу працівниками психологічної служби відповідно до їхньої професійної компетентності.

Практичні психологи здійснюють психологічне консультування, кризові психологічні втручання та психодіагностичні заходи із застосуванням валідизованих та адаптованих методик відповідно до професійної потреби, конкретного запиту та визначеної мети.

Соціальні педагоги здійснюють соціально-педагогічний патронаж та сприяють доступу учасників освітнього процесу до необхідних соціальних та інших послуг відповідно до законодавства.

Якщо потреби учасника освітнього процесу не можуть бути належним чином задоволені на рівні закладу освіти або виходять за межі професійної компетентності працівника психологічної служби, доцільно здійснити перенаправлення до відповідного надавача послуг.

Четвертий рівень передбачає залучення установ, організацій та фахівців, спроможних надавати спеціалізовану допомогу відповідно до характеру виявленої потреби, зокрема закладів охорони здоров'я, надавачів соціальних послуг, фахівців та надавачів послуг у сфері психічного здоров'я, а також інших суб'єктів відповідно до законодавства.

Перенаправлення не означає припинення роботи психологічної служби з відповідним випадком. У межах професійної компетентності та з дотриманням вимог законодавства щодо конфіденційності й захисту персональних даних працівник психологічної служби сприяє забезпеченню наступності підтримки та враховує надані рекомендації під час подальшого психологічного забезпечення освітнього процесу.

Для забезпечення ефективного перенаправлення працівникам психологічної служби доцільно систематично актуалізувати інформацію про доступних на відповідній території надавачів послуг. Така інформація може містити назву установи або організації, види послуг, категорії отримувачів, умови звернення, контактні дані та, за наявності, контактну особу.

Керівникам закладів та установ освіти рекомендується забезпечити організаційні умови для функціонування багаторівневої системи підтримки, зокрема:

- визначити зрозумілий порядок взаємодії між педагогічними (науково-педагогічними) працівниками та працівниками психологічної служби;

- забезпечити доступні для здобувачів освіти способи звернення по психологічну та соціально-педагогічну допомогу;

- визначити порядок реагування у кризових ситуаціях та випадках, що потребують невідкладного перенаправлення;

- забезпечити працівникам психологічної служби належні умови для конфіденційного консультування, ведення документації та взаємодії з іншими надавачами послуг;

- сприяти підготовці педагогічних і науково-педагогічних працівників до надання першої психологічної допомоги та психосоціальної підтримки в межах їхньої компетентності;

- забезпечити регулярне оновлення маршрутів перенаправлення та інформації про доступні послуги;

- не допускати покладення на працівників психологічної служби функцій, які належать до компетенції інших суб'єктів або потребують спеціалізованої медичної, психіатричної чи іншої професійної допомоги.

Особливості реалізації багаторівневого підходу визначаються з урахуванням рівня та складника освіти, віку і правового статусу здобувачів освіти, типу закладу або установи освіти, кадрової спроможності психологічної служби та доступності відповідних послуг на території територіальної громади.

У закладах професійної, фахової передвищої, післядипломної та вищої освіти виконання функцій психологічної служби може забезпечуватися відповідними внутрішніми структурними підрозділами, у тому числі кафедрами або цикловими комісіями психології чи медичної психології, якщо такі функції покладено на них рішенням керівника закладу освіти відповідно до законодавства.

Пріоритетні напрями діяльності психологічної служби у 2026/2027 навчальному році

Раннє виявлення потреб та доступність психосоціальної і психологічної допомоги

Пріоритетом є створення зрозумілих і доступних механізмів звернення по допомогу та своєчасного виявлення потреб учасників освітнього процесу. Працівникам психологічної служби спільно з керівниками закладів та установ освіти доцільно визначити способи самозвернення здобувачів освіти, механізм передачі інформації педагогічними та науково-педагогічними працівниками, порядок первинного реагування та випадки, що потребують перенаправлення до інших надавачів послуг.

Раннє виявлення потреб передбачає своєчасне помічання змін в емоційному стані, поведінці, соціальній взаємодії, адаптації та навчальній активності учасників освітнього процесу, які можуть свідчити про потребу в додатковій підтримці. Воно може здійснюватися на основі звернення самої особи, спостережень працівників закладу освіти, звернення батьків (інших законних представників) або іншої інформації, отриманої законним та етично прийнятним способом.

Раннє виявлення потреб не має ототожнюватися з масовою психодіагностикою, обов'язковим обстеженням усіх здобувачів освіти чи пошуком «проблем» у їхній поведінці. Його основою є культура довіри, уважність до змін у стані та поведінці учасників освітнього процесу, належна обізнаність працівників та доступність професійної консультації.

Виявлення ознак можливої потреби у підтримці саме по собі не є підставою для встановлення психологічного діагнозу або застосування психологічного втручання. Подальші дії визначаються відповідно до характеру виявленої потреби, професійної компетентності працівника психологічної служби та, за потреби, із залученням інших суб'єктів системи підтримки.

Психологічно безпечне освітнє середовище, запобігання та протидія насильству

Діяльність у цьому напрямі має бути спрямована на створення освітнього середовища, у якому забезпечуються повага до гідності та прав кожного учасника освітнього процесу, відчуття безпеки та приналежності до освітньої спільноти, можливість вільно звернутися по допомогу та неприпустимість насильства, дискримінації, приниження і будь-яких форм жорстокого поводження.

Важливими складовими є універсальна профілактика, розвиток ненасильницької комунікації, формування навичок конструктивного вирішення конфліктів, створення доступних способів повідомлення про небезпечні ситуації та своєчасне реагування на конкретні випадки відповідно до законодавства.

Працівники психологічної служби не встановлюють юридичний факт вчинення правопорушення та не підміняють керівника закладу освіти, відповідні комісії, органи Національної поліції, служби у справах дітей чи інші уповноважені органи. Їхнім завданням є надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки, участь у відповідних процедурах у межах визначених повноважень та супровід учасників освітнього процесу.

Підтримка учасників освітнього процесу, які зазнали впливу війни та інших кризових подій

Особливої уваги потребує забезпечення доступності психологічної та психосоціальної підтримки для осіб, які пережили втрату, вимушене переміщення, евакуацію, окупацію, депортацію, розлуку з близькими, мають членів сім'ї у складі Сил безпеки і оборони України, належать до сімей ветеранів, сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, а також для інших осіб, які зазнали безпосереднього або опосередкованого впливу війни чи інших кризових подій.

Під час організації підтримки необхідно враховувати також додаткові потреби осіб з інвалідністю, особливими освітніми потребами та осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, забезпечуючи доступність допомоги та недопущення дискримінації.

Належність до певної категорії сама по собі не є підставою для психологічного втручання. Підставою для надання індивідуальної допомоги має бути визначена потреба конкретної особи. Під час роботи необхідно уникати повторної травматизації, невиправданого повторного опитування та публічного виокремлення особи за її життєвим досвідом.

Кризове реагування, суїцидальні ризики та самоушкоджувальна поведінка

Заклад або установа освіти має розробити зрозумілі алгоритми дій у ситуаціях, що становлять безпосередню загрозу життю або здоров'ю учасників освітнього процесу. Першочерговими є забезпечення безпеки, залучення

відповідальних осіб та, залежно від ситуації, екстрених або спеціалізованих служб відповідно до законодавства.

Особливої уваги потребують випадки виявлення ознак суїцидального ризику, самоушкоджувальної поведінки, гострих кризових станів, тяжких емоційних або поведінкових змін та інших ситуацій, що можуть становити загрозу життю або здоров'ю. У таких випадках необхідно забезпечити своєчасне реагування, визначення потреби у подальшій психологічній, медичній, психіатричній чи іншій спеціалізованій допомозі та, за потреби, перенаправлення до відповідних фахівців і служб.

Працівники психологічної служби діють у межах своєї професійної компетентності та не підміняють медичну, психіатричну чи іншу спеціалізовану допомогу. Якщо виявлена потреба виходить за межі професійної компетентності працівника психологічної служби, має бути забезпечено своєчасне перенаправлення до відповідного надавача послуг.

У разі безпосередньої загрози життю або здоров'ю пріоритетом є невідкладне забезпечення безпеки особи та залучення відповідних екстрених або спеціалізованих служб. Психологічна підтримка в таких ситуаціях має бути спрямована насамперед на стабілізацію стану, зниження гострого емоційного напруження, встановлення безпечного контакту та забезпечення подальшої допомоги.

Під час роботи з особами, які мають суїцидальні ризики або прояви самоушкоджувальної поведінки, необхідно дотримуватися принципів поваги до гідності, недискримінації, конфіденційності та недопущення стигматизації. Водночас вимоги щодо конфіденційності застосовуються з урахуванням передбачених законодавством випадків, коли інформація може або має бути передана відповідним особам чи службам для забезпечення безпеки.

Необхідно уникати осуду, моралізування, залякування, публічного обговорення ситуації, поширення інформації серед інших здобувачів освіти або працівників, які не залучені до реагування, а також дій, що можуть спричинити повторну травматизацію чи посилити стигматизацію.

Після кризової ситуації доцільно забезпечувати наступність підтримки: за можливості та відповідно до законодавства — взаємодію з батьками (іншими законними представниками), фахівцями та службами, до яких було здійснено перенаправлення, а також визначення необхідних заходів підтримки в освітньому середовищі. При цьому психологічна служба не повинна брати на себе функції контролю за лікуванням або виконанням медичних рекомендацій.

Профілактична робота має бути спрямована не на пошук проблем у стані чи поведінці здобувачів освіти, а на формування в освітньому середовищі культури звернення по допомогу, підтримувальних взаємин, навичок емоційної

саморегуляції, подолання кризових ситуацій та розпізнавання ознак погіршення психічного стану.

Доцільно проводити психоедукаційні заходи для здобувачів освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників та батьків (інших законних представників) щодо ознак можливої кризи, способів підтримки та алгоритмів звернення по допомогу. Зміст таких заходів має відповідати віку здобувачів освіти, професійній компетентності працівників та принципам безпечної комунікації щодо суїцидальної поведінки.

Керівникам закладів та установ освіти доцільно забезпечити, щоб працівники знали, до кого звертатися у випадку кризової ситуації, хто відповідає за організацію первинного реагування та яким є маршрут подальшої допомоги. Відповідні алгоритми мають бути доступними для працівників, періодично переглядатися та враховувати специфіку закладу, його безпекові умови і доступність спеціалізованої допомоги в територіальній громаді.

Психологічне благополуччя у цифровому середовищі

У межах професійної компетентності працівникам психологічної служби доцільно приділяти увагу профілактиці кібербулінгу, онлайн-насилюства, сексуальної експлуатації та інших форм експлуатації, маніпулятивного впливу, вербування у протиправну діяльність та інших ризиків цифрового середовища.

Особливу увагу доцільно приділяти своєчасному виявленню раптових або стійких змін у поведінці, емоційному стані, соціальних контактах та навчальній активності здобувачів освіти, які можуть свідчити про переживання ними небезпечного досвіду в цифровому середовищі. Зокрема, потребують уваги різка зміна кола спілкування, приховування онлайн-активності, незвична тривожність або страх після користування цифровими пристроями, соціальна ізоляція, отримання незрозумілих повідомлень чи подарунків, поява поведінкових змін або інші ознаки, які викликають обґрунтоване занепокоєння щодо безпеки дитини.

Виявлення таких ознак саме по собі не означає наявності факту вербування, насильства чи експлуатації. У разі виникнення обґрунтованих підстав для занепокоєння працівникам закладу освіти необхідно діяти відповідно до встановлених законодавством алгоритмів реагування, забезпечуючи безпеку дитини, недопущення її повторної травматизації та, за потреби, залучення батьків (інших законних представників), працівників психологічної служби, служб у справах дітей, правоохоронних органів або інших уповноважених суб'єктів відповідно до їхньої компетенції.

Важливим напрямом є формування у здобувачів освіти навичок безпечної поведінки в цифровому середовищі, критичного сприйняття інформації, розпізнавання маніпуляцій та потенційно небезпечних контактів, захисту персональних даних, а також своєчасного звернення по допомогу у разі виникнення загроз.

Психоедукаційна робота має враховувати вік здобувачів освіти та бути спрямована не на обмеження їхньої участі в цифровому середовищі, а на розвиток навичок безпечного, відповідального та критичного користування цифровими технологіями.

Психічне здоров'я та професійне благополуччя працівників освіти

Підтримка психічного здоров'я педагогічних і науково-педагогічних працівників є важливою умовою формування психологічно безпечного освітнього середовища.

Доцільними формами роботи є психоедукація, короткотривала консультативна підтримка, групові заходи з розвитку навичок саморегуляції та взаємопідтримки, інформування про доступні зовнішні ресурси допомоги, а також консультування керівників закладів освіти щодо організаційних чинників професійного виснаження та способів підтримки працівників.

Водночас психологічна служба не має підміняти собою систему управління персоналом чи вирішення організаційних проблем, які належать до компетенції керівника закладу освіти.

Професійна підтримка працівників психологічної служби

Професійна підтримка працівників психологічної служби має сприяти підвищенню якості допомоги, дотриманню професійної етики, розвитку професійних компетентностей та профілактиці професійного виснаження.

З урахуванням курсу на підвищення якості психосоціальної та психологічної допомоги органам управління освітою, закладам післядипломної педагогічної освіти, центрам професійного розвитку педагогічних працівників та керівникам закладів освіти рекомендується сприяти доступу працівників психологічної служби до супервізії, інтервізії, професійного консультування та програм підвищення кваліфікації.

Професійний розвиток доцільно планувати відповідно до реальних професійних запитів фахівця, профілю звернень та актуальних потреб учасників освітнього процесу, а не лише за кількістю отриманих сертифікатів.

Особливості діяльності практичного психолога та соціального педагога

Під час планування діяльності необхідно розмежовувати функції практичного психолога і соціального педагога та уникати дублювання роботи.

Практичний психолог здійснює психологічне забезпечення освітнього процесу, психологічне оцінювання і психодіагностику у межах професійної потреби, психологічне консультування, профілактичну та корекційно-розвиткову роботу, психологічний супровід і підтримку учасників освітнього процесу.

Соціальний педагог здійснює соціально-педагогічний супровід, працює з чинниками соціального середовища, забезпечує взаємодію із сім'єю та відповідними службами, сприяє захисту прав та інтересів здобувачів освіти у межах компетентності, профілактиці соціального неблагополуччя та доступу до необхідних послуг.

У складних випадках робота практичного психолога і соціального педагога має бути узгодженою, із визначенням відповідальності за конкретні дії та без дублювання втручань і документації.

Міжвідомча та міжсекторальна взаємодія і перенаправлення

Закладам та установам освіти до початку навчального року доцільно актуалізувати інформацію про доступні в територіальній громаді та регіоні послуги у сфері психічного здоров'я, охорони здоров'я, соціального захисту, захисту прав дитини, підтримки під час інклюзивного навчання, зокрема корекційно-розвиткові та психолого-педагогічні послуги, а також кризового реагування. Доцільно також визначити контактних осіб та порядок взаємодії з відповідними суб'єктами.

Перенаправлення здійснюється відповідно до характеру потреби, правового статусу особи, віку здобувача освіти та компетенції відповідного суб'єкта. У роботі з повнолітніми здобувачами освіти необхідно враховувати їхню автономію та право самостійно приймати рішення щодо звернення по допомогу, крім випадків, передбачених законодавством.

Перенаправлення не повинно автоматично означати припинення підтримки з боку закладу освіти. У межах професійної компетентності, з дотриманням вимог конфіденційності та законодавства про захист персональних даних, доцільно забезпечувати наступність підтримки та враховувати рекомендації, що стосуються організації освітнього процесу.

Організація діяльності психологічної служби на рівні закладу освіти

Керівникам закладів освіти під час підготовки до 2026/2027 навчального року рекомендується:

визначити 3–5 пріоритетних напрямів діяльності психологічної служби на підставі аналізу потреб учасників освітнього процесу;

забезпечити доступні та зрозумілі способи звернення по психологічну і соціально-педагогічну допомогу з урахуванням віку та правового статусу здобувачів освіти;

актуалізувати внутрішні алгоритми дій у кризових ситуаціях та випадках, що потребують залучення інших суб'єктів;

актуалізувати перелік доступних зовнішніх послуг і контактів для перенаправлення;

забезпечити належні умови для конфіденційного консультування та безпечного зберігання документації відповідно до законодавства;

не допускати систематичного покладення на практичних психологів і соціальних педагогів адміністративних та інших функцій, не передбачених їхніми професійними функціями;

сприяти доступу працівників психологічної служби до професійного розвитку, супервізії, інтервізії та інших форм професійної підтримки;

визначити показники, за якими наприкінці навчального року можна оцінити доступність, своєчасність та результативність психологічної і соціально-педагогічної підтримки.

Моніторинг та оцінювання результативності діяльності психологічної служби

Кількість консультацій, тренінгів, бесід або охоплених осіб може використовуватися для обліку обсягу роботи, однак не повинна бути єдиним показником її результативності. Доцільно оцінювати, наскільки доступнішою та своєчаснішою стала допомога, чи забезпечується належне реагування на виявлені потреби та чи функціонують визначені механізми підтримки і перенаправлення.

Можливі показники, які заклад освіти добирає відповідно до визначених пріоритетів:

частка звернень, за якими перший контакт із практичним психологом або соціальним педагогом відбувся у визначений закладом строк;

частка випадків, що потребували зовнішньої допомоги, за якими здійснено перенаправлення та, за можливості, забезпечено наступність підтримки в освітньому процесі;

частка здобувачів освіти, які знають, до кого і як можна звернутися по допомогу в закладі освіти;

частка педагогічних і науково-педагогічних працівників, які знають алгоритм дій у разі виявлення психоемоційних труднощів або кризової ситуації;

динаміка повторних випадків насильства або булінгу (цькування) після застосування відповідних заходів — у випадках, коли такий аналіз є методологічно та етично коректним;

наявність та фактичне використання супервізії, інтервізії або інших форм професійної підтримки працівників психологічної служби.

Показники результативності мають використовуватися передусім для вдосконалення організації роботи та прийняття управлінських рішень. Порівняння результатів між закладами освіти без урахування їх типу, рівня освіти, кількості здобувачів освіти, складності випадків, безпекових умов та кадрової спроможності є некоректним.

Організаційне та науково-методичне забезпечення

Органам управління у сфері освіти доцільно аналізувати не лише кількісний склад психологічної служби, а й фактичне навантаження працівників, доступність психологічної та соціально-педагогічної допомоги, територіальні

диспропорції, умови для конфіденційної роботи, потреби працівників у професійній підтримці та наявність ефективних механізмів взаємодії з іншими суб'єктами системи підтримки.

Українському інституту розвитку освіти, закладам післядипломної педагогічної освіти, центрам професійного розвитку педагогічних працівників та іншим відповідним установам доцільно забезпечувати узагальнення і поширення практик, результативність яких підтверджена відповідними даними або професійною оцінкою, а також методичну та професійну підтримку працівників психологічної служби з урахуванням результатів аналізу їхньої діяльності, актуальних потреб системи освіти та сучасних науково обґрунтованих підходів.

Професійну та методичну підтримку практичних психологів і соціальних педагогів доцільно планувати з урахуванням результатів аналізу потреб, актуальних напрямів державної політики у сфері освіти та психічного здоров'я, профілю звернень учасників освітнього процесу та потреб самих фахівців.

Реалізація зазначених рекомендацій має сприяти системній організації психологічної та психосоціальної підтримки, за якої потреби учасника освітнього процесу враховуються під час визначення відповідного рівня допомоги, суб'єкта її надання, необхідності перенаправлення та очікуваного результату.
